

N:o 22.

Ank. till Riksd. kansli den 5 febr. 1901, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af förra sergeantsbostället ⁵/₁₂ mantal n:o 1 Skogen i Ragunda socken af Jemtlands län.

(I. A.)

Under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för den 7 december 1900 har Kongl. Maj:t i en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 19) föreslagit Riksdagen medgifva,

att — sedan hemmanet ⁵/₁₂ mantal n:o 1 Skogen i Ragunda socken af Jemtlands län blifvit, i öfverensstämmelse med ett af förste landtmätaren John Tjerneld uppgjort förslag, genom egostyckning enligt lagen om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 deladt i sju hemmanslotter, betecknade med litt. A, B, C, D, E, F och G, med iakttagande dervid, att i enlighet med samma förslag lotterna, utom de dem hvar för sig tilldelade områden, tillades, såsom för dem gemensamma, erforderliga vägar med en areal af sammanlagdt 2 hektar 75,6 ar, — förstnämnda sex hemmanslotter finge försäljas sålunda,

att hemmansloten litt. A, innefattande en areal af 118 hektar 12,9 ar, å offentlig auktion till den högstbjudande försälldes under de i kongl. brefvet den 29 maj 1874 omförmälda vilkor;

att hemmansloten litt. B, innefattande en areal af 39 hektar 99,7 ar, utbjödes till försäljning i enlighet med föreskrifterna i 8:de och följande

momenten af kongl. brefvet angående bestämmelser att tjena till efterrättelse i fråga om lägenheters upplåtande från kronans jordbruksdomäner den 25 september 1896;

att hemmanslotten litt. C eller lägenheten Bergtorpet, innefattande en areal af 19 hektar 69,2 ar, till Anders Johan Berg försåldes för en köpeskillning af 1,500 kronor och under de vilkor i öfrigt, som omförmäldes i 6:te momentet af sistberörda kongl. bref;

att hemmanslotterna litt. D, E och F, eller Jonas Engströms torp, innefattande 19 hektar 44,2 ar, Jakob Hellströms torp, innefattande 19 hektar 83 ar, och Anders Ferms torp, innefattande 19 hektar 35,4 ar, för köpeskillningar af 1,100 kronor för Engströms torp, 1,300 kronor för Hellströms torp och 900 kronor för Ferms torp till innehafvarne försåldes under de vilkor i öfrigt, som i 6:te momentet af kongl. brefvet den 25 september 1896 omförmäldes;

att kronan vid försäljningen af samtliga ofvanberörda hemmansdelar förbehölles rätt till alla å dem befintliga träd af tall och gran, som 1,5 meter från roten hölle 13 engelska tum och derutöfver i genomskärning; samt

att tiden för tillträdet af de hemmansdelar, som försåldes, bestämdes till den 14 mars 1903;

och har Kongl. Maj:t tillika föreslagit Riksdagen att medgifva, att de medel, som genom ifrågavarande försäljningar inflöte, finge på samma sätt som köpeskillningarna för försålda mindre kronoegendomar användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Förra sergeantsbostället Skogen n:o 1 med utgården Näset om tillhoppa ¹¹/₂₁ mantal vore, enligt hvad i ofvanberörda statsrådsprotokoll meddelas, genom kammarkollegii kontrakt den 13 oktober 1880 utarrenderadt på 20 års tid från den 14 mars 1881 mot ett årligt jordarrende af 650 kronor och ett årligt skogsarrende af 714 kronor.

Sedan vid uppskattning, som för förnyad utarrendering från den 14 mars 1901 under år 1898 å berörda boställe förrättats, fråga väckts om egendomens styckning i syfte att sedermera till enskilde förytttra vissa af de utstyckade lotterna, under det de öfriga skulle till kronopark af sättas, hade domänstyrelsen i skrifvelse den 24 augusti 1900 underställt nämnda fråga Kongl. Maj:ts pröfning och dervid öfverlemnadt instrument öfver omförmälda uppskattning tillika med öfver egendomen upprättade kartor med beskrifningar äfvensom yttranden från Kongl. Maj:ts befallningshafvande i nämnda län jemte öfriga till ärendet hörande handlingar,

Af dessa handlingar inhemtades, bland annat,

att egendomen bestode af hemmanet Skogen n:o 1 om $\frac{5}{12}$ mantal samt hemmanet Näset n:o 1 om $\frac{1}{12}$ mantal med tillhörande ökesskatt om $\frac{1}{42}$ mantal, hvilka hemman vore belägna, Skogen n:o 1, 1 kilometer från Ragunda kyrka och 9 kilometer från Ragunda jernvägsstation, samt Näset n:o 1, 3 kilometer från samma station;

att hemmanet Skogen n:o 1 innehölle 22 hektar 14 ar tomter och åker, 4 hektar 88,9 ar äng och odlingsmark, 962 hektar 54,3 ar afrösningsjord och 5 hektar 46,6 ar impediment eller tillhopa 995 hektar 3,8 ar, förlagda enligt ett den 26 mars 1872 å Skogens by fastställdt laga skifte i tre skiften, nemligen två inegoskiften, hemskiftet och det 1,5 kilometer derifrån belägna Rasaskiftet, äfvensom ett skogsskifte; att hemmanet Näset n:o 1 utgjordes af 11 hektar 29,4 ar tomter och åker, 23 hektar 98,2 ar äng och odlingsmark, 293 hektar 42,9 ar afrösningsjord och 27 hektar 32 ar impediment eller tillhopa 356 hektar 2,5 ar, fördelade i sju skiften, nemligen ett hemskifte, två ängsskiften, uppkomna genom sänkning af Ragundasjön och kallade ersättningsbottnarna, samt fyra skogsskiften, ett på Åsen, ett vid Singsån, ett skogsängsskifte, kalladt Hemmyran, samt det så kallade stora skogsskiftet om 262 hektar 77,8 ar, hvarjemte Näset n:o 1, enligt beskrifningen till en år 1816 upprättad storskifteskarta, egde andel efter skatt med öfriga delegare i Näsets by uti den så kallade Qvarnudden vid Döda fallet samt sågplats;

att hela egendomen förutom sistnämnda andelar sålunda innehölle 33 hektar 43,4 ar tomter och åker, 28 hektar 87,1 ar äng och odlingsmark, 1255 hektar 97,2 ar afrösningsjord och 32 hektar 78,6 ar impediment eller sammanlagdt 1356 hektar 1,3 ar;

att af hemmanet Skogens egor brukades till hufvudgården 19 hektar 38,1 ar tomter och åker, 3 hektar 81,3 ar äng och odlingsmark, 958 hektar 8 ar afrösningsjord och 3 hektar 73,2 ar impediment eller tillsammans 985 hektar 0,6 ar;

att af hemmanet Näsets egor brukades af egendomens arrendator 3 hektar 69,1 ar tomter och åker, 21 hektar 63,1 ar äng och odlingsmark, 292 hektar 86 ar afrösningsjord och 27 hektar 6,2 ar impediment eller tillhopa 345 hektar 24,4 ar;

att å egendomen funnes förutom det så kallade Holmbergstorpet, som beboddes af Nils Holmberg, men hvars egor numera brukades till hufvudgården, sju torp, till hvilka egendomens återstående areal häfdades och af hvilka fyra vore belägna å Rasaskiftet af hemmanet Skogen, nemligen Jakob Hellströms torp, Jonas Engströms torp, Anders Ferms torp samt Bergtorpet, hvilket sistnämnda innehafte af numera affidne Anders

Berg och för närvarande vore för arrendatorns räkning utarrenderadt till hemmansegaren J. Haglund, samt tre belägna å Näsets egor;

att i uppskattningsinstrumentet antecknats, att Bergtorpet saknade åbyggnader, men att de öfriga torpen vore bebyggda med hus, hvartill allt virke tagits å egendomens skog, utom hvad beträffade tvenne af de å Näsets egor belägna torpen, hvilkas åbyggnader endast till någon del vore uppförda af virke från egendomens skog;

att egendomens åker vore af god beskaffenhet, bestående af lermylla, hvaremot ängs- och odlingsmarken i allmänhet vore af sämre beskaffenhet;

att egendomens skogsafkastning enligt gällande skogshushållningsplan beräknats vid Skogen till 312 stycken bjelk- och sågtimmerträd årligen samt vid Näset till 116 stycken dylika träd årligen;

att egendomen, hvilkens onera och utskylder upptagits till 475 kronor, vore taxeringsvärderad till 25,000 kronor;

att uppskattningsmännen, under åberopande af bestämmelserna i punkt d) af kongl. brefven den 13 juli 1894 och den 25 september 1896, angående vissa åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk, ansett ifrågavarande egendom vara för styckning synnerligen lämplig och såsom skäl härför anført, att egendomen bestode af två hemmansdelar inom olika byar i Ragunda socken, nemligen $\frac{5}{12}$ mantal Skogen n:o 1, tillhörande Ragunda kyrkslätts skifteslag, och $\frac{3}{28}$ mantal Näset n:o 1 i byn Näset, hvilka hemmansdelar vore belägna på ett afstånd af 11 kilometer från hvandra och således icke borde fortfarande brukas i sammanhang, att hemmanet Skogens egor vore fördelade i tre skiften, på sätt ofvan förmedles, af hvilka inegoskiftena borde brukas särskildt hvar för sig, under det att större delen af skogsskiftet med fördel kunde afsättas till kronopark, att af hemmanet Näsets förenämnda sju skiften det så kallade stora skogsskiftet jemte andelen i Qvarnudden och sågplatsen borde i kronans ego bibehållas för att såsom kronopark förvaltas och de öfriga efter egostyckning försäljas, att ofvanberörda sju torp borde få af innehafvarne enligt gällande bestämmelser förvärfvas, samt att kronan genom styckning och försäljning af inegorna med någon tilldelning af skogsmark samt genom afsättande till kronopark af största delen af skogsskiftena med all säkerhet komme att erhålla betydligt större behållning än genom att ånyo utarrendera egendomen, hvarjemte vunnes tillfälle till beredande af egna jordbruk åt torpinnehafvarne och andra;

att uppskattningsmännen på grund häraf föreslagit, att egendomen måtte från den 14 mars 1901 efter egostyckning delas i 12 lotter, dervid egorna till hemmanet Skogen föreslagits till fördelning i följande 7, nemligen:

1) en, omfattande hemskiftet till hemmanet Skogen med åbyggnader och det å nämnda skifte belägna Holmbergstorpet jemte skogsmark, lemnanande skogsfångst för husbehof, af hemmanets skogsskifte;

2) en, omfattande större delen af inegorna å Rasaskiftet vester om den nya landsvägen utan åbyggnader, men med plats för sådana öster om vägen, jemte husbehofsskog samt rätt till väg utmed södra gränsen af Fermtorpet till utmarken;

3) en, omfattande Bergtorpet med någon tillökning vester om nya landsvägen jemte något skogsmark för husbehofsvirke;

4) en, omfattande Jonas Engströms torp med tillökning, så att den nya landsvägen blefve gräns i vester, jemte något skogsmark för husbehofsskog;

5) en, omfattande Jakob Hellströms torp med tillökning jemte skogsmark, på sätt om Engströms torp vore föreslaget;

6) en, omfattande Fermtorpet med tillökning mellan gamla och nya landsvägen jemte något skogsmark till husbehofsskog; samt

7) en, omfattande östra delen eller omkring 750 hektar af hemmanet Skogens utmarksskifte.

Sedan i öfverensstämmelse med nämnda grunder förste landtmätaren John Tjerneld uppgjort förslag till egostyckning å hemmanet Skogen, uppdragande de arealer af hemmanets olika egoslag, som borde tilldelas de särskilda lotterna, samt gränserna för dem blifvit å de tillgängliga kartorna utmärkta, dervid jemväl afsatts gemensamma vägar, hade uppskattningmännen upprättat en tablå öfver de särskilda lotterna tilldelade egor, uti hvilken tablå ofvan beskrifna sju lotter upptagits på följande sätt:

	Areal i hektar.														
	Åker och tomter.			Äng och odlingsmark.			Afrösningsjord.			Impediment.			Summa.		
<i>⁵/₁₂ mantal Skogen n:o 1.</i>															
A. Hufvudgården, 2 skiften	12	27	20	2	41	50	101	97	70	1	46	50	118	12	90
B. Obebyggd del af Rasaskiftet, 2 skiften	4	61	70	1	11	20	33	19	50	1	07	30	39	99	70
C. Bergtorpet, d:o	1	86	40	—	15	60	17	50	20	—	17	—	19	69	20
D. Jonas Engströms torp, d:o	1	—	70	—	20	50	18	23	—	—	—	—	19	44	20
E. Jakob Hellströms torp, d:o	1	62	20	—	40	20	17	80	40	—	—	20	19	83	—
F. Anders Ferns torp, d:o	—	75	80	—	59	90	17	99	70	—	—	—	19	35	40
G. Kronopark, 1 skifte	—	—	—	—	—	—	755	83	80	—	—	—	755	83	80
Gemensamma vägar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	75	60	2	75	60
Summa	22	14	—	4	88	90	962	54	30	5	46	60	995	03	80

I afseende å dispositionen af ofvan beskrifna egolotter hade uppskattningsmännen vidare föreslagit:

att de med litt. A och B betecknade lotterna måtte hvar för sig försäljas till den högstbjudande;

att lotterna C, D, E och F måtte mot de saluvärden, som komme att åsättas, hembjudas, lotten C eller Bergtorpet Anders Bergs sterbhusdelegare samt en hvar af de öfriga dess innehafvare, och att, i händelse något af dessa hembud icke skulle antagas, vederbörande egolott skulle försäljas till den högstbjudande;

att lotten G måtte i kronans ego bibehållas och afsättas till kronopark; samt

att alla träd, hållande 13 engelska tum i genomskärning 1,5 meter från roten, å de delar af skogsskiftena, som komme att åtfölja de till försäljning föreslagna hemmanslotterna, skulle före försäljningen utstämplas och särskildt för kronans räkning försäljas.

Uppskattningsmännen hade slutligen på grund af ofvan anförda arealuppgifter och med beräkning att berörda träd komme att särskildt försäljas afvensom med hänsyn till jordens beskaffenhet och öfriga förhållanden åsatt ofvan upptagna delar af hemmanet Skogen, som föreslagits till försäljning, följande saluvärden, nemligen:

lotten A, utgörande hufvudgården till hemmanet med åbyggnader, ofvan oinfirmälda Holmbergstorpet inberäknadt	12,000	kronor
» B eller den obebyggda delen af Rasaskiftet	3,000	»
» C Bergtorpet	1,500	»
» D Jonas Engströms torp	1,100	»
» E Jakob Hellströms torp	1,300	»
» F Anders Ferns torp	900	»

Vid insändandet till domänstyrelsen af protokollet öfver värderingen med tillhörande handlingar hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande förklarar sig biträda uppskattningsmännens förslag till egendomens disposition, hvarjente Kongl. Maj:ts befallningshafvande, sedan Anders Bergs sterbhusdelegare samt öfriga torpinnehafvare erhållit sådana förelägganden, som omförmäldes i sjettemomentet af kongl. brefvet angående bestämmelser att tjena till efter rättelse i fråga om lägenheters upplåtande från kronans jordbruksdomäner den 25 september 1896, insändt till Kongl. Maj:ts befallningshafvande ingifna, af borgensförbindelser åtföljda förklaranden från Anders Bergs sonson Anders Johan Berg för Berg-

torpet samt från innehafvarne af öfriga ofvan upptagna torplägenheter under egendomen, som af uppskattningsmännen föreslagits till särskildt förytttrande, att de önskade för köpeskillingar, som motsvarade de åsatta saluvärderna, förvärfva eganderätt till lägenheterna med de områden, som för desamma föreslagits; varande vid Anders Johan Bergs förklaring fogade intyg, att Anders Berg efterlemnadt följande barn, nemligen sönerna, numera aflidne Anders Olof Berg, fader till ofvannämnde Anders Johan Berg, och Lars Petter Berg samt döttrarna Katarina Kristina och Margareta Juliana, att af dessa endast sonen Anders Olof Berg och dennes hustru under de sista 25 åren bott på torpet, hvarå vore uppförda Anders Olof Bergs sterbhus tillhöriga åbyggnader, att Anders Olof Berg under faderns sista lefnadsår innehaft en del af torpet på arrende samt att Anders Johan Bergs moder och syskon till förmån för honom afsagt sig den rätt, de möjligen kunde ega att inköpa torpet.

Sedan af utredning, som på anmodan åstadkommits af landtmästerstyrelsen och förste landtmätaren Tjerneld, visat sig, att sådant förhållande i afseende å hemmanet Näset n:o 1 förekomme, som enligt 2 § 2 momentet i lagen om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 utgjorde hinder för dess styckning, hade domänintendenten i ett af Kongl. Maj:ts befallningshafvande infordradt och med skrifvelse den 25 juli 1899 till domänstyrelsen insändt yttrande föreslagit, *dels* att egorna till hemmanet $\frac{5}{12}$ mantal Skogen måtte, på sätt af uppskattningsmännen hemstälts, styckas i sju delar, hvilka med undantag af den med litt. G be-tecknade, som skulle för skogsväsendets räkning bibehållas till kronopark, skulle försäljas; *dels ock* att egorna till $\frac{3}{28}$ mantal Näset n:o 1 måtte antingen utarrenderas på kortare tid, förslagsvis 5 år, eller ock i sin helhet öfverlemnas till skogsväsendet för att för dess räkning disponeras.

I fråga om husen å Bergtorpet hade domänintendenten i ofvan nämnda yttrande meddelat, att å torpet visserligen funnes några hus, som vore förfallna och under senare år stått obebodda, men att anteckningen i uppskattningsinstrumentet att torpet saknade åbyggnader tillkommit i anledning af en af arrendatorn vid uppskattningstillfället lemnadt uppgift, att husen, som tillhört numera aflidne Anders Olof Berg, af denne eller hans sterbhus afyttrats, hvarefter sterbusdelegarne emellertid nu för att bevara sin rätt att inlösa torpet återköpt husen.

Beträffande det af domänintendenten afgifna förslag till disposition af ifrågavarande egendom hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande såsom eget utlåtande hemställt om bifall till förslaget i hvad anginge dispositionen af den del af egendomen, som tillhörde Skogens by och mot hvars styckning enligt de af förste landtmätaren Tjerneld meddelade upplys-

ningar lagligt hinder icke föreläge, hvaremot Kongl. Maj:ts befallningshafvande i fråga om dispositionen af den del af egendomen, som tillhörde Nässets by och hvilken enligt i ärendet förekommen utredning ännu icke fått sina egor ur byns gemensamma skifteslag utbrutna samt sålunda, intill dess sådan utbrytning skett, icke kunde blifva föremål för egostyckning, hemställt, att nämnda andel tills vidare måtte i statsverkets ego bibehållas och i sin helhet öfverlemnas till skogsväsendet för att för dess räkning förvaltas.

Under ärendets utredning hade vidare till domänstyrelsen af Kongl. Maj:ts befallningshafvande insändts *dels* en till Kongl. Maj:ts befallningshafvande stäld ansökning af förbemälde Nils Holmberg om rätt för honom att vid den ifrågasatta styckningen och försäljningen af ifrågavarande egendom få på samma grunder, som blifvit föreslagna för öfriga torpare, köpa sitt innehafvande torp; öfver hvilken framställning domänintendenten sig yttrat och dervid hemställt, att densamma måtte lemnas utan afseende, hufvudsakligen af skäl att sökanden icke under senare åren brukat torpet samt att en särskild föryttring deraf skulle minska inegoarealen till hufvudgården allt för mycket och till förlust för staten sänka priset derpå, *dels* ock en likaledes till Kongl. Maj:ts befallningshafvande stäld skrifvelse, deri förbemälde Lars Petter Berg i egenskap af sterbhusdelegare efter Anders Berg med anledning af det nämnda sterbhusdelegare af Kongl. Maj:ts befallningshafvande gifna föreläggande och med bifogande af borgensförbindelse förklarar sig önska för en köpeskilling af 1500 kronor förvärfva eganderätt till Bergtorpet.

Härjemte hade till domänstyrelsen inkommit en skrift, hvari E. Lidgren, med förmälan att han under en lång följd af år bebott och brukat den Nässets by samfäldt tillhörande lägenheten Qvarnudden, ifrågasatt att få under hand inköpa kronans andel deri.

För egen del hade domänstyrelsen, som i likhet med uppskattningsmännen och på af dem anförda skäl ansett, att egendomen icke vidare borde på sätt som dittills skett utarrenderas, i hufvudsakliga delar instämt i det af domänintendenten afgifna och af Kongl. Maj:ts befallningshafvande biträdda förslag angående dispositionen af hemmanet Skogen, likasom ock i förslaget om öfverlemnande till skogsväsendet af hemmanet Näset.

Rörande Bergtorpet, hvilket, enligt hvad upplyst blifvit, vore bebygdt med enskild person tillhörigt boningshus och hvilket såväl Anders Johan Berg som Lars Petter Berg förklarar sig önska förvärfva, hade domänstyrelsen, med afseende å hvad beträffande torpets innehafvande och brukande under de senaste åren intygats, uttalat den uppfattning,

att ifrågavarande lägenhet borde upplåtas till den förstnämnde, så mycket hellre som den af Lars Petter Berg insända borgensförbindelsen icke vore till vederhäftigheten vederbörligen styrkt. Hvad öfriga torplägenheter vidkomme, funne styrelsen af handlingarna i ärendet framgå, att de blifvit af innehafvarne bebyggda samt att antagligt vore att, der så ej skulle vara förhållandet, innehafvarne måst förbinda sig till ersättning i en eller annan form för lägenheternas öfvertagande af sina företrädare, vid hvilket förhållande styrelsen ansett det skedda hembudet af dessa lägenheter vara, om ej i full enlighet med bestämmelserna i kongl. brefvet den 25 september 1896, likväl med billighet öfverensstämmande, i sammanhang hvarmed styrelsen erinrat derom, att enligt kongl. bref den 30 april 1897 i fråga om dispositionen af förra kornettsbostället $1\frac{1}{6}$ mantal Åsmundsgården i Jemtlands län Kongl. Maj:t och Riksdagen tillåtit torpare, hvilka under enahanda förhållanden som de vid ifrågavarande torplägenheter rådande å nämnda egendom innehade lägenheter, att efter hembud inlösa desamma.

Hvad vidare anginge framställningarna rörande Holmbergstorpets föryttrande särskildt för sig och om upplåtande under hand af Qvarnudden hade domänstyrelsen ansett, att desamma icke borde vinna afseende, hvarjemte styrelsen meddelat, att styrelsen förordnat om utstämpling till försäljning för kronans räkning af alla å de delar af skogsskiftena, som komme att åtfölja de till försäljning föreslagna områdena, befintliga träd af tall och gran, hvilka 1,5 meter från roten hölle 13 engelska tum och derutöfver i genomskärning.

Med afseende å hvad i ärendet sålunda förekommit hemstälde departementschefen, det Kongl. Maj:t, som täcktes finna de gjorda framställningarna om Holmbergstorpets föryttrande särskildt för sig och om upplåtande under hand af Qvarnudden icke till någon Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda, måtte ej mindre anbefalla domänstyrelsen att till den 14 mars 1903 ombesörja egendomens skötsel och vård på de för kronan förnämligaste vilkor, än äfven i fråga om dispositionen af hemmanet $\frac{5}{12}$ mantal n:o 1 Skogen hos Riksdagen göra den framställning, förevarande proposition innefattar.

Emot hvad Kongl. Maj:t sålunda föreslagit har statsutskottet, till hvars förberedande behandling detta ärende blifvit hänskjutet, icke haft något att erinra, hvadan utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må
vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 5 februari 1901.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.
